

MESAJUL DE ROȘ HAȘANA 5735

ADRESAT DE EMINENȚA SA D. ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN
CREDINCIOȘILOR CULTULUI MOZAIC
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Tubiți frați și surori!

Iamim Noraim — zile cutremurătoare; așa sint numite, în terminologia noastră tradițională, zilele de an nou iudaic. Ele nu sint Iamim Tovim — zile de sărbătoare, de bucurie. Intr-adevăr, încheierea a încă unei etape a călătoriei ce o facem de la leagăn la mormint, apropierea cu o stație mai mult de punctul terminus al vieții pămîntești, actualizează, în mod cutremurător, în conștiința noastră, întrebarea solomonică וְלִשְׂמֵחָה מִהוּ עוֹשֵׂה „Ce are aceasta comun cu veselia?”

Deci, nu bucurie ci reculegere; nu ameteire a simțurilor, ci trezire la înțelegerea marilor probleme ale existenței umane; nu hohote de ris și chiote de exuberanță, ci dramatic bilant al destinului uman. Precum altădată, în tîrgușoarele copilăriei noastre, în nopțile premergătoare anului nou, înainte de Selihot, îl auzam pe bătrînul șames lovind la obloanele caselor noastre părintești și strigînd Kumu Laavodat Haborei! קוּמוּ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא „Deșteptați-vă, să-l slujiți pe Creator”, tot astfel bate la porțile inimilor noastre anul cel nou și ne cere să ne trezim din toropeala cotidianului, să știm să regăsim ceea ce am pierdut în decursul anului ce a trecut.

Să regăsim — pe cine? Să ne regăsim pe noi înșine, iată ceea ce e Teșuva תשובה. Să-l regăsim pe Dumnezeu; aceasta este Tefila תפילה și să găsim drumul spre inima aproapelui nostru: iată ce sintetizează cel de al treilea mesaj al anului nou Tzedaka צדקה.

Teșuva înseamnă să te reîntorci către tine însuși, să te regăsești așa cum ești, să nu-ți mai falsifici ființa, să te recunoști, să nu-ți ascunzi obîrșia, credința, idealurile.

Spunea înțeleptul rabi Zusia din Hanepol: „Cînd voi ajunge în fața judecării cerești, voi fi întrebati de ce nu m-am străduit să fiu la fel ca Avraham, Itzhac și Iacov, ca Moșe sau ca David. Mă voi apăra arătînd că aceasta mi-ar fi fost cu neputință, căci ei erau uriași ai spiritului, ai simțirii și eu, bietul și neisprăvitul Zusie, nici nu mă puteam încumeta să mă asemuiască cu ei. Atunci, după ce voi înșira toate aceste scuze, va răsuuna, însă, întrebarea: Zusie, de ce n-ai știut să rămiîi Zusie, să fii tu însuși?... La această întrebare, graiul îmi va amuți căci nu voi găsi nici un răspuns spre a mă dezvinovați”.

Tefila תפילה rugăciunea, cea de a doua chemare a anului nou, înseamnă regăsirea cu Dumnezeu. În vîlmășagul cotidian al vieții, vedem numai copacii și pierdem perspectiva de ansamblu a pădurii. Cînd, dacă nu atunci cînd ajungem la o răspîntie pe acest itinerar fără de întoarcere care se numește viață, cînd, dacă nu în momentul cînd ni se pun marile probleme ale existenței umane, ale fetei, ale sensului acestei vieți, cînd oare e mai accesibil sufletul nostru la purificarea, la comuniune cu Părintele nostru al tuturor, cu Dumnezeu care sălășuieste înlăuntrul nostru?

Dumnezeul lui Israel e Dumnezeu istoric. Glasul sofarului evocă pe Creatorul care a stat și stă de veghe pentru ca nu cumva să izbutescă vreedată vreo uneltire a celor ce caută să ne nimicescă. אַתָּם עֵרִי Voi sînteți martorii existenței multi-Mele — spune Dumnezeu (Ieșia 43, 10). Miraculoasa noastră supraviețuire milenară ca purtători ai învătăturii Torei este o sfidare adresată celor care cred numai în supremația forței și nu în aceea a spiritului. Am dat mereu Akedot, jertfe fără de număr, însă יְיָ עִם שִׂרְיָאָה — nici o clipă n-am pierdut credința în eternitatea poporului cărții iar însăși faptul că trăim este mărturia cea mare a existenței unui Dumnezeu al dreptății.

Spre Dinsul se înalță deci rugile noastre, pe El îl regăsim prin Tefila.

Odată ce ne-am regăsit pe noi înșine și pe Părintele Cereș, nu mai e greu să împlinim și cea de a treia regărire, prin Tzedaka צדקה aceea a semenului nostru.

Judaism nu înseamnă numai cei patru coți ai învătăturii יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. El nu se limitează la filozofie abstractă. Înțelegerea propriei ființe, strădania apropierii de Dumnezeu, Teșuva și Tefila nu sint cu puțință, fără faptă concretă, fără Tzedaka, grija de binele societății, de întreaga umanitate. Iudaismul nu se mulțumesc doar cu meditația ci cere neconștient Mitzva, acțiune, luptă, împlinire. Zimțuțele de an nou se mai numesc și Iom Harat Olam יוֹם הַרַת עוֹלָם evocarea creației lumii. Nu numai Creatorul, ci și fapta Sa, creațiunea, se află în centrul preocupărilor noastre.

Creațiunea aceasta a orînduit, după concepția noastră biblică, o lume bogată, un Gan Eden, un paradis — aici, pe acest pămînt, în care oamenii să se înmulțească וְרַבּוּ גֵנְזָא Geneza 1, 22 iar datoria lor este לַעֲבוֹדָה וְלִשְׂמֵחָה să știe să munțcească și să păzească lumea (Geneza 2, 15).

Tzedaka, sensul celei de a treia porunci a anului nou iudaic, este regăsirea aproapelui, domnia dreptății între oameni și popoare, dînd fiecărui dreptul la viață și puțință de a se sătura la ospățul pe care viața ni-l oferă din belșug. Nici viața și puțință de a se sătura la ospățul pe care viața ni-l oferă din belșug. Nici viața și puțință de a se sătura la ospățul pe care viața ni-l oferă din belșug. Nici viața și puțință de a se sătura la ospățul pe care viața ni-l oferă din belșug.

Să împlinim, deci, iubiți frați și surori, anul cel nou cu deplină încredere în viitor. În patria noastră, Republica Socialistă Romînia, avem deplina posibilitate a fi pe deplin evrei, reîntorși la sursele iudaismului, învînd limba și istoria noastră, identificîndu-ne cu ceea ce sintem. În sinagogile noastre ne putem regăsi cu Dumnezeu, să ne practicăm tradiția și obiceiurile, să ne afirmăm creștinii, dînta. În viața cea de toate zilele, egali în drepturi și în datorii cu ceilalți cetățeni, participăm la marea operă de Tzedaka, de statornicire a unei societăți a dreptății pe aceste meleaguri, a construirii unei țări din ce în ce mai prospere.

Să pășim înainte pe aceste cărări ale muncii în slujba binelui lui Atopuțnicul vă va binecuvînta, dărîndu-vă, vouă și familiilor voastre, un an bun și fericit, înscriindu-vă în סֵפֶר הַחַיִּים טובים în cartea vieții celei fericite, וְיִשְׂרָאֵל in cartea eliberării și mîntuirii întregii omeniri.

Amen!

Dr. MOSES ROSEN

Șef rabinul cultului mozaic,
președintele Federației Comunităților
Evreiești Mozaice din
Republica Socialistă Romînia

DE ROȘ HAȘANA 5735

adresăm
cititorilor noștri
tradiționala urare:

לשנה טובה תכתבו

Fie ca anul 5735 să fie
un an de pace, bună stare
și fericire

Un oaspete de vază

Dr. Nahum Goldmann, președintele Congresului Mondial Evreiesc

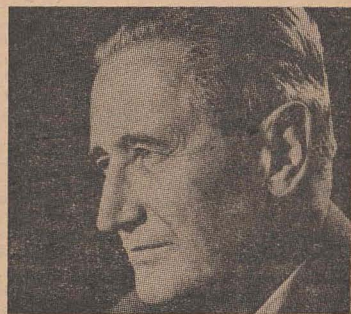
Obștea noastră are bucuria și satisfacția deosebită de a primi vizita unui oaspete de seamă, dl. Nahum Goldmann, președintele Congresului Mondial Evreiesc, una din cele mai proeminente personalități ale iudaismului din zilele noastre.

Nu există comunitate evreiască în care numele lui Nahum Goldmann să nu fie rostit cu respectul și considerația cuvenite unui om cu cele mai alese însușiri, cu o vastă pregătire și competență, care și-a legat întreaga viață, încă din fragedă tinerețe de cea a poporului său.

Născut în 1895 la Viznevo (Lituania), Nahum Goldmann, fiu al scriitorului și profesorului de limba ebraică Solomon Zvi Goldmann, se dezvoltă într-o ambianță familială pătrunsă de valorile spiritualității iudaice. În 1897, familia se stabilește în Germania, unde tânărul Nahum se afirmă, încă de la vârsta de 15 ani în viața obștei, scriind primele sale articole în presa evreiască. Cu pasiune și perseverență, el se dedică promovării culturii iudaice. În 1921—1922 desfășoară o bogată activitate editorială fondind casa de editură „Eshkol” care s-a ilustrat prin publicarea unor valoroase lucrări de literatură ebraică și idis, de istorie a ginirii evreiești. Din inițiativa sa și ca urmare a unor pregătiri laborioase, în 1926 apare primul volum în limba germană din „Encyclopaedia Judaica”, lucrare vastă, concepută ca un instrument de cunoaștere și reliefare a valorilor iudaismului mondial, a prezenței evreiești în lume. Întreruptă de venirea la putere a hitleriştilor, apariția enciclopediei a fost reluată în 1960, de data aceasta în limba engleză și cu un și mai bogat conținut, prin strădania aceluiași inițiator.

În împrejurările tragice ale dezlănțuirii teroarei naziste, Nahum Goldmann, alături de alte personalități proeminente ale obștei, a galvanizat forțele greu încercate comunității din Germania, comunitate cu vechi și strălucite tradiții de cultură și spiritualitate iudaică, asupra căreia s-au abatut primele lovituri ale prigoanei hitleriste.

Umanist, spirit larg, deschis spre tot ceea ce privește destinul omului și al omenirii, dr. Goldmann a luptat cu te-

ncăcate împotriva fascismului și hitlerismului, nu numai pentru că vedea în ele o primejdie de moarte pentru poporul evreu, ci și pentru că era pătruns de convingerea că aceste ideologii ultrareacionare amenințau însăși existența umanității. Ca reprezentant al Agenției Evreiești la Liga Națiunilor, în 1935, și mai apoi, în anii 1936—1939, în calitate de conducător al Comitetului Executiv al Congresului Mondial Evreiesc, printre alii cărui principali fondatori s-a numărat, el a tras neostenit semnalul de alarmă asupra uriașei primejdii generate de ascensiunea nazismului. Pe toți cei care cochetau cu forțele întunecate ale fascismului și care credeau că aruncîndu-i pe evrei drept pradă se vor putea acomoda cu ele, i-a avertizat că planează pericolul unei catastrofe care nu va fi numai a iudaismului, ci și a întregii lumi. Din nefericire, aceste avertismente au fost prea puțin luate în seamă.

În anii însingerați ai holocaustului, Nahum Goldmann, împreună cu alte personalități eminente ale iudaismului, și-a concentrat toate forțele și capacitățile — și a orientat în acest sens întreaga activitate a Congresului Mondial Evreiesc — pentru a alerta opinia publică internațională despre sinistrele acțiuni hitleriste de exterminare a poporului evreu și pentru salvarea de la nimicire totală a comunităților din multe țări europene,

(Continuare în pag. a II-a)

Motive religioase în creația lui Arnold Schönberg

Lumea muzicală comemorează împlinirea a o sută de ani de la nașterea lui Arnold Schönberg, compozitor, șef de școală, fondatorul unor noi forme ale stilului muzical. A fost unul dintre cei mai discutați și controversați compozitori, considerat ca un inovator în domeniul său de activitate. Luptând pentru a se elibera de funcțiunile tradiționale ale artelor tonale precum și de convenționalele desfășurări tematice, Arnold Schönberg a dat naștere la nenumărate reacțiuni, din care unele tumultuoase. Muzicologul Roland de Candé notează următoarele: „La executarea lui „Pierrot lunaire“ (1912) s-a declanșat un adevărat scandal nu atât pentru felul scrierii sale atonale, ci mai mult pentru rafinamentul său instrumental și pentru introducerea unei forme noi a expresiei vocale; un drum de mijloc între cânt și declamație”. Era vorba de o prezentare a conuscutului „Sprechgesang“ (vorbire cîntată), o creație proprie, deosebită de recitativ. Schönberg o rezuma în expresia „o declamație ritmată”. Aceluiași Schönberg îi revine meritul de a fi edificat un nou sistem — cel atonal — care folosește principiul serial prin utilizarea a 12 sunete cu 44 familii melodice care vor juca un rol aparte în muzica dodecafonică, denumire creată de René Leibovitz prin lucrarea sa teoretică „Introducere în muzica cu 12 sunete”, o încercare de eliberare din ierarhia sistemului tonal.

Arnold Schönberg s-a născut la Viena la 13 septembrie 1874. Deși de la vârsta de 8 ani studiază vioara, părinții nu-l destinează carierei muzicale. În materie de compoziție trebuie considerat autodidact. Biografia săi notează că a luat doar unele lecții de contrapunct cu Alexander von Zemlinsky. A doua sa pasiune a fost pictura. Și în această artă s-a manifestat ca un autodidact. În tinerețe, Schönberg compune muzică de cameră și deosebi lieder. În perioada 1901—1933 se ocupă de compoziție, dă lecții particulare și la diverse școli superioare de muzică (Privat Dozent la Academia de muzică din Viena, titular al clasei de maestrul pentru compoziție din cadrul Academiei prusace de științe din Berlin etc.), de asemenea scrie unele lucrări teoretice, își dirijează compozițiile, scrie psalmi și alte versuri profane. În această perioadă se deplasează des între Viena, Berlin, Londra, Madrid, Barcelona, Paris, Haga, totuși și-a legat numele de Viena, orașul muzicii.

În perioada 1933—1951 îl găsim — ca expatriat — în S.U.A., unde dă lecții particulare și la institute superioare (universitățile din California, Chicago etc.), fiind ales și membru al Institutului american pentru artă și literatură. Ca lucrări teoretice, pe lângă cele mai vechi (Compoziția cu 12 tonuri etc.) publică altele, dintre care menționăm „Funcțiile structurale ale armoniei” și volumul de esuri „Stilul și ideea”. O mare parte a activității sale pedagogice Schönberg a închinat-o elevilor și discipolilor săi, punind accent deosebit asupra dezvoltării personalității și a maturizării temperamentului lor artistic. El trebuie considerat ca un adevărat creator de școală.

Arnold Schönberg a compus peste 65 de lucrări de muzică vocală, vocal-simfonică, simfonică, de cameră și corală. Dintre acestea șase se referă la o tematică religioasă cu accent asupra celei biblice. „Die Jacobsleiter” (Scara lui Iacob), un oratoriu neterminat, compus între anii 1917—1922. Pentru această piesă, Schönberg a scris un text propriu și o muzică nouă, cu care s-a străduit să obișnuiească publicul meloman. Accentul este pus pe partitura încredințată corului, care, în intenția compozitorului, reprezintă glasul poporului. Ca în toate compozițiile sale și în această lucrare Schönberg se remarcă prin stilul său personal.

În perioada 1930—1932, lucrează la opera „Moise și Aharon” din care a definitivat numai primele două acte. Lucrarea se reprezintă în această formă pe marile scene din Austria, Franța, Elveția, Anglia, Republica Federală Germania etc. Din actul ultim (al treilea) el nu a scris decât textul și doar câteva fragmente muzicale în 1950, în anul ce a precedat morții sale. Corul dublu în 12 voci prezintă poporul tratat într-un spirit religios. Din cel de al doilea act se desprinde dansul frenetic din jurul vitelului de aur și apoi scena în care Moise coboară de pe muntele Moria cu Tablele Legii, fapt ce duce la distrugerea vitelului de aur.

În dramatizarea povestirii biblice, Schönberg s-a folosit în special de capitolele 3, 4, și 32 din cea de a doua carte a lui Moise (Exodul). Inițial, textul tre-

buia să slujească pentru compunerea unui oratoriu în trei părți. Pînă la urmă a fost folosit la opera „Moise și Aharon”, care, după expresia unui specialist, este „înțelesul cel mai profund o lucrare religioasă”.

În studiul intitulat „Melos”, Winfried Zilig, vorbind despre „Arnold Schönberg — căutătorul lui Dumnezeu” arată că: „Moise și Aharon” reprezintă o înfruntare spirituală dintre gândire și expresie, dintre spirit și materie”. Alți comentatori scot în relief stilul personal, concis, transparent, eclectic, de o mare complexitate a ritmului, calități ce se întâlnesc în această operă originală în care a dramatizat povestirea biblică a Exodului, dar „cu o exegeză modernă prin mijlocirea teatralui muzical” (Christoph Albrecht).

În anul 1938 Schönberg compune „Kol Nidre”, lucrare scrisă pentru recitator, cor și orchestră. Ca și Max Bruch, Maurice Ravel, Ernst Bloch, Darius Milhaud și alții, Arnold Schönberg a fost și el atras de tematica evreiască. S-a oprit deci la faimoasa confesiune din ajun de Iom Kipur: Kol Nidre, o muzică elegiacă a liturghiei noastre tradiționale. Ceea ce l-a atras în deosebi a fost conținutul de idei din această rugăciune, care cîntă pasiunile și aspirațiile sacre ale lumii evreiești. Spre deosebire de Bruch de pildă, limbajul muzical al lui Schönberg este unul modern și foarte personal, nefolosind melodii ebraice mai mult sau mai puțin autentice și prin aceasta asigu-

rindu-și universalitatea creației sale. Kol Nidre a lui Schönberg este o compoziție plină de originalitate și claritate.

În anul 1947, odată cu alegerea sa ca membru al Institutului național american pentru artă și literatură, Arnold Schönberg compune „Un Supraviețuitor din Varșovia”, sub influența celor suferite de coreliționarii săi în timpul prigoanei naziste. Este o lucrare amplă pentru recitator, cor și orchestră. Criticii de specialitate au primit cu elogii această compoziție, scoțind în evidență că autorul este „un original profund, cu un instinct muzical prodigios”.

În anul 1950 (cu un an înaintea morții) Schönberg scrie textul pentru un număr de psalmi moderni. Dintre aceștia, cel intitulat „De profundis” (Psalmul 130) este unul care are și muzica respectivă și este compus pentru cor mixt a cappella.

În anul 1951 lucrează la „Moderne Psalm Nr. 1”, rămas nefinisat. Pornește de la textul tradițional „Ferice de omul care își găsește plăcerea în Legea Domnului”. A fost început cu zece zile înainte de a muri.

Compozițiile pe tematică religioasă a lui Arnold Schönberg sînt și ele strict seriale, de o varietate și o bogăție sonoră rar întâlnite. Scriitura lui este complexă! Cum bine arată un muzicolog: „Fiecare simbol, fiecare idee, fiecare cuvînt își găsește expresia muzicală cea mai inteligentă și cea mai puternică”. Toate compozițiile sale, implicit cele pe tematică religioasă, pun în discuție multe probleme de stil și de formă.

Arnold Schönberg s-a stins din viață la 13 iulie 1951 în vîrstă de 77 ani, înconjurat de dragoste, respectul și admirația lumii muzicale.

MAURICIU ROTHENBERG

Institutul iudaic de la Heidelberg

Săptămînalul „Allgemeine jüdische Wochenzeitung”, care apare la Düsseldorf (Republica Federală Germania), publică o convorbire cu rabinul landului Baden, Nathan Peter Levinson, despre inițiativa înființării unui Institut iudaic în renumitul centru cultural Heidelberg.

Înainte de ascensiunea nazismului în Germania, își desfășura activitatea la Berlin un Institut de studii iudaice al cărui conducător și animator era marele rabin Leo Bleck. Institutul, care își crease filiale la Breslau și Frankfurt pe Main și menținuse strînse legături de colaborare cu prestigioasa universitate berlineză Humboldt, a adus, în întreaga perioadă cît a funcționat (1912—1934), o contribuție remarcabilă aflat la studierea unor teme teologice, filozofice sau istorice ale iudaismului, cît și la sprijinirea aceluia care doreau să cunoască și să studieze gîndirea iudaică.

Institutul iudaic de la Heidelberg își propune să continue tradiția vechiului Institut de studii iudaice din Germania. Promotorul acestei inițiative, rabinul Nathan Peter Levinson, s-a numărat în rîndurile ultimei serii de cursanți care au urmat prelegerile ținute la filiala din Frankfurt pe Main a Institutului de stu-

dii iudaice înainte de desființarea acestuia for de cultură, în martie 1934 (el a plecat în Statele Unite la începutul anului 1936, pentru a se reîntoarce în Baden, la Heidelberg, în 1950).

Care este obiectivul noului Institut? Rabinul dr. Levinson îl definește astfel: „În primul rînd, dorim să oferim obștei de citeva mii de evrei care trăiesc în Republica Federală Germania posibilitățile cele mai bune de a se apropia de valorile iudaismului. În același timp, am fi bucuroși să putem ajuta, într-o cît de modestă măsură, pe toți acei, dinafara obștei evreiești, din această țară, care vor să cunoască valorile gîndirii iudaice”.

Un loc central în activitatea de cercetare, de studiu și de predare în cadrul Institutului îl va ocupa literatura rabinică, literatura talmudică, interpretarea Bibliei de către comentarii evrei clasici și moderni. O importantă parte componentă o va constitui istoria religiei și a iudaismului, filozofia iudaică și interpretarea ei cu cea universală, limba și literatura ebraică, literatura idiş.

Activitatea de cercetare urmează să aibă ca obiect, în primul rînd, raportul dintre Biblie și dezvoltarea gîndirii filozofice iudaice. Ea se va desfășura apelîndu-se la cunoscători din cadrul obștei evreiești din R.F.G. cît și la proeminente personalități evreiești din alte țări.

Cel mai mare loc în programul Institutului îl ocupă cursurile și prelegerile. Există un curs permanent pentru cei ce vor să studieze teologia. Se organizează, apoi, atît cicluri de prelegeri cît și seminarii și conferințe pe teme cerute de auditori. Aceste cursuri, prelegeri sau conferințe se țin fie în ebraică, fie în germană, fie în ambele limbi, după temă și auditoriu. La întreaga această activitate participă atît erudiți evrei cît și oameni de știință germani. În acest sens, există legături de colaborare pe o bază permanentă între Institut și Universitatea din Heidelberg.

Creat sub egida Consiliului central al comunităților evreiești din Republica Federală Germania, Institutul iudaic de la Heidelberg face acum primii pași în activitatea sa. De pe acum s-au pus bazele unei bogate bibliotecii de specialitate. Cele dintîi prelegeri s-au bucurat de o prezență numeroasă.

CAMIONUL Nr. 350000

Constructorii de autocamioane din Brașov au reburat un nou succes de prestigiu: de pe banda de montaj a întreprinderii a coborît cel de-al 350000-lea autocamion.

În cel 20 de ani care au trecut de la fabricarea primului autocamion românesc — SR 101, producția de autocamioane a țării a înregistrat succese remarcabile, edificatoare. Alături de binecunoscutele „Carpați” și „Bucegi”, în ultimii ani și-au făcut apariția pe șosele și șantiere, în număr din ce în ce mai mare, autocamioanele echipate cu motor Diesel din familia „Roman” și „Dac” care, prin concepția lor constructivă și tehnologică, se situează la nivelul celor mai prestigioase mărci și clase de autocamioane de acest gen din lume. În prezent, întreprinderea brașoveană produce autocamioane între 3 și 30 de tone.

FESTIVALUL DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI

La București s-a desfășurat faza finală a Festivalului dramaturgiei românești 1974, dedicat celei de-a 30-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist. Festivalul a reunit spectacole de înaltă ținută artistică, cu un valoros mesaj educativ, inspirate din lupta pentru libertate și dreptate socială și națională, din lupta pentru edificarea societății socialiste. Din cele 39 de reprezentații susținute de teatrele din întreaga țară în decursul etapelor festivalului, 3 au obținut premii iar alte 2 mențiuni.

„EREN' 74”

Sute de mii de cetățeni ai țării și mii de vizitatori de peste hotare au putut admira la complexul expozițional bucureștean din Piața Șteintei, Expoziția realizărilor economiei naționale — EREN' 74 — veritabilă frescă a marilor realizări dobîndite în cei 30 de ani de viață liberă și independentă. În perimetrul de 8 hectare al celor 27 de pavilioane și al platformelor în aer liber au fost expuse nu mai puțin de 80000 de produse, ilustrînd, deopotrivă, potențialul economic al țării, talentul și hărnicia oamenilor acestei țări, energia și puterea lor de creație.

UN IMPRESIONANT EDIFICIU BUCUREȘTEAN

În zona de sud a Bucureștiului, pe un promontoriu situat în marginea unui lac natural alimentat de izvoare line, constructorii au ridicat, în număr opt luni, unul dintre cele mai frumoase edificii ale arhitecturii românești contemporane, destinat sporturilor și culturii, manifestărilor de amurgură. În centrul acestui nou complex arhitectural — care îngemănează în mod fericit imaginea de atenuu cu aceea a marilor săli de sporturi — se desfășoară în toată splendoarea ei sala propriu-zisă, de 80 pe 80 de metri. Pentru manifestările sportive se oferă 6000 de locuri pe scaune iar pentru manifestările culturale 8000 de locuri.

În acest colț de pagină, unde de-a lungul anului am încercat a înfățișa oameni ai târgului copilăriei, cuvine-se, cred, să spunem câte ceva despre felul lor de a întâmpina de fiecare dată Roș Hașana, capul anului. Se pot scrie, și chiar s-au scris, multe cărți despre fervoarea ce cuprindea târgul în preajma zilelor de început, dar tot așa de bine această stare de spirit poate fi exprimată și printr-un singur cuvânt: responsabilitate. Din clipa în care sunetul șofarului se interfeera în simfonia cotidiană a târgului, oamenii săi căpătau în mod acut sentimentul responsabilității pentru felul cum au trăit peste an, pentru faptele lor și ale obștei. Nu numai cărturarilor cu judecată subțire și mintea ascuțită de studiul vechilor foliante, ci și Berl-croitorul, Ioine-prăvăliașul, Leizăr-birjarul, Iosif-zarzagaviul, într-un cuvânt târgul în totalitatea lui se simțea implicat și direct răspunzător de soarta lumii. Sunetul șofarului era pentru toți chemare și avertisment, reamintindu-le că fiecare trebuie să considere că lumea întreagă a fost creată pentru el, dar nu spre a o lua în stăpînire, ci spre a veghea asupra ei, spre a se simți răspunzător de ea...

În aceste dimineți transparente, cu miros de gutui și de prune coapte, cînd dinspre sinagogă se aude chemarea sfîșietoare a șofarului, cerul pare mai aproape. Pare... De fapt el e tot acolo, cupolă albastră a târgului, decît că oamenii sînt mai înalți, mai aproape de el. Fiecare acord, fiecare sunet al străvechiului instrument este o treaptă spre culmi, un fel de altă scară a lui Iacov, pe care oamenii târgului se străduiesc s-o urce...

E ceasul primordial al începutului, al creației, care-l trăim sub semnul reculegerii și al interiorizării. Bucuria e pentru mai tîrziu, cînd împacăți cu noi înșine și cu semenii, vom înălța în preajma locuinței suca — cortul păcii iar apoi vom trăi apoteoză Torei, diadema de aur care împodobește fruntea Celui Etern, justificarea existenței noastre. Acum e ceasul grav al reculegerii și interiorizării. Temelia lumii e adevărul, armonia ei dreptează, pe care faptele noastre strimbe amenință s-o turbure. Acesta este motivul și sensul cântei noastre în clipa de început, cînd — ne spune poetul inspirat al rugăciunilor — îngerii care cîntă în eternitate laudă Domnului deschid aripile lor spre a lăsa să treacă rugile noastre curate și le închid în calea vocii acuzatoare. Ei fug și se arîntă ca fulgerul, ascunzîndu-se în fața splendoarei divine, dîra lor de lumină alimentînd fluviul de foc atît de temut de nelegiuți.

E Roș Hașana, capul anului, clipa supremă a Creației. A creației omului, despre care un midraș ne spune că a fost primit cu sentimente contrare în cer. Aflînd de intenția Creatorului de a-l plăsmui pe Adam, Mila și Indurarea s-au bucurat — „Să fie creat, căci va fi milos și îndurător!” — dar Dreptatea și Adevărul s-au împotrivit: „Va săvîrși nedreptate și va trăi în minciună...” „Două voci pentru, două împotriva lui Adam. Ce a făcut atunci Domnul? A aruncat Adevărul la pămînt și l-a creat pe om. Astfel a putut fi creat Adam și totodată i s-a oferit posibilitatea de a se întîlni cu adevărul. A cărui reședință nu se află în sfere abstracte, inaccesibile, ci aici, pe pămînt, la îndemîna fiecăruia dintre noi. Ca și dreptatea, de altfel. Spre a-l întîlni, e nevoie doar să-l căuțăm. Cu inima curată și cu dorința sinceră de a-l afla.

Cufundați în valul măruntșurilor de peste an, pierdem uneori din vedere ceea ce este esențial, dar acum față în față cu anul care începe și care evocă și marele început al Creației, spiritul nostru se întoarce către sursa primordială. Într-acolo ne duce și glasul pătrunzător al șofarului, care răsună prelung și trist în aceste dimineți cu gust de gutui și miros de frunze ruginite.

Sunetul șofarului răsună an de an în târgul copilăriei ca un imn închinat vieții, adevărului, omului. Omului trecător, cum atît de frumos se spune în poemul-rugă Unetane Tokef — care vine din țărîna și se întoarce în țărîna, care este asemenea unui vas fragil, ca o plantă uscată, ca o floare veștedă, o umbră efemeră, un nor care dispăre, purtat de vînt... Dar acest pumn de țărîna, această umbră efemeră a fost creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, care i-a insuflat rațiune și inteligență, ridicîndu-l prin aceasta deasupra îngerilor. De aceea, sunetul șofarului evocă nu numai slăbiciunea, ci și forța omului, pe Avraam, cel care a atîns culmi celeste prin pietatea și caritatea sa; pe Itzhak, care nu a pregetat să se lase urcat pe rug pentru credința sa desăvîrșită; pe Iacov, care nu a pregetat să se lupte cu îngerul în numele aceleiași credințe...

Cu aceste gînduri și în această stare de spirit întîmpină târgul copilăriei Roș Hașana, capul anului. Cînd dinspre sinagogă se aude iar, ca în toți anii, chemarea sfîșietoare a șofarului, cerul pare mai aproape. De fapt el este tot acolo, cupolă albastră și eternă, decît că oamenii sînt mai înalți... Și Berl-croitorul, și Ioine-prăvăliașul, și Leizăr-birjarul, și Iosif-zarzagaviul, Toți... Cu sfințită simplitate și fervoare fierbinte ei intonează rugăciunile străvechi, ascultă curemurăți sunetul tînguitor al șofarului, își înalță sufletele pe aripi nevăzute și împăcați cu ei înșiși și cu lumea își adresează unul altuia urarea: Leșana Tova, Un an bun!

Leșana Tova, stîmpani cititorilor!

VICTOR RUSU

INFORMAȚII

PREDICILE DE ROȘ HAȘANA 5735

PREDICĂ DE ȘABAT ȘUVA

Marți 17 septembrie ora 10,30 Eminența Sa d. Șef-rabin dr. Moses Rosen va rosti la templul coral din București, str. Sf. Vineri 9, tradiționala predică de Roș Hașana.

În aceeași zi, la orele 18,30 păstorul nostru spiritual va rosti predica la templul sefar, str. Banu Mărăcine 18.

Simbătă 21 septembrie, orele 10 dimineața, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen va rosti la sinagoga Malbim din str. Bravilor nr. 4 tradiționala predică (Derașa) de Șabat Șuva.

ETROGIM PENTRU SUCOT

Comunitățile precum și coreligionarii doritori a-și procura Arba Minim pentru Sucot, sînt invitați a se adresa Federației Comunităților Evreiești Mozaice.

UN EVENIMENT FERICIT

În tradiția evreiască o nuntă nu este numai un eveniment fericit în viața tinerilor căsătoriți și a familiilor lor ci și în marea familie a obștei, a comunității. Cu atît mai mare este bucuria obștei cînd e vorba de tineri apropiați de comunitate, crescuți în spiritul tradiției și credinței noastre. Acest lucru s-a vădit din plin și cu prilejul ceremoniei religioase a cununiei d-rei Brîndușa Leibovici cu d. Vladimir Friedman, ce a avut loc la Templul coral în seara de 7 septembrie a.c.

Evident, o asemenea ceremonie are două personaje principale — mirele și mireasa. În cazul de față am fi înclinați a spune că mireasa e cea care a dat relief și strălucire fericitului eveniment. Și aceasta datorită activității ei pe tărîmul sacru al obștei, al păstrării tradiției. Brîndușa Leibovici — sau simplu și familiar, Brîndușa — s-a făcut cunoscută și iubită de coreligionarii din București și din țară datorită vocii ei minunate, talent pe care l-a dedicat în întregime cîntecului evreiesc. La Templul coral, la festivitățile obștei bucureștene, ca și, de Hanuca, la cele ale multor comunități din țară, Brîndușa a încălzit și emoționat sufletele credincioșilor cu cîntecul ei. Dragostea și pasiunea cu care intonează melodiile ebraice au făcut-o cunoscută și în marile comunități din străinătate, în primul rînd în cea din S.U.A. Cu prilejul ultimei vizite pe care Eminența Sa d. Șef rabin a făcut-o peste ocean, în cadrul programului special consacrat obștei evreiești din România, un post de radio din New York a transmis și cîteva din cîntecele interpretate de Brîndușa...

Numeroși coreligionari, tineri și vîrstnici, au ținut, de aceea, să fie de față,

alături de rudele și prietenii celor două familii, la ceremonia cununiei religioase. Nuntă au fost d-na și d. Martin Băluș, din conducerea F.C.E.M. și d. av. Clarian, enoriaș de vază al obștei.

Aleasă expresie a prețuirii obștei, ceremonie căsătoriei religioase a fost celebrată de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen. În alocațiunea pe care a rostit-o înainte de a le da tinerilor căsătorii binecuvîntarea sacerdotă, păstorul nostru spiritual a înfățișat concepția iudaică despre familie, despre căminul evreiesc, templu în miniatură, în care se păstrează și se perpetuează valorile noastre eterne. D. Șef rabin a scos în relief faptul că acest cămin se întemeiază în seara în care credincioșii vor veni în același lăcaș sfințit spre a intona frumoasele rugăcini de Slihot, în care revine ca un leit-motiv versetul: *Lisboa al hărina vâ-el atfilla... Invrednicește-ne Doamne și ascultă-ne cîntecul și rugăciunea... Iudaismul — a spus Eminența Sa — este credință, filozofie, etică, dar este și cîntec, elevație. De aceea obștile noastre au prețuit și prețuiesc în toate vremurile pe rabinii, talmudiștii și erudiții care slujesc prin învățatură, după cum prețuiesc și se simt apropiați de cei care-și pun talentul lor în slujba rugii, a cîntecului nostru.*

Ca un răspuns la aceste idei elevate a răsunit în această seară glasul colectiv al corului cursanților de la Talmud Toră care au intonat cîteva cîntece adecvate clipei: *Hinei ma tov u ma naim...; Kol hatan vâ-kol Kala și Siman tov umazul tov.*

Trimisul lui Dumnezeu

În fiecare ajun de Iom Kipur Nahman obișnuiește să vină la mine așa și spre a-și cere iertare. La început nu știam de ce anume îmi cere să-l iert, dar el mi-a explicat: „Poate ți-am greșit cu ceva, fără să știu, în decursul anului. Iom Kipur nu aduce iertare pentru păcatele săvîrșite de un om față de semenii săi, de aceea vin să solicitez iertarea ta”. I-am răspuns că i-o acord, cerîndu-i să mă ierte și el.

Nahman e născut la Ierusalim și știe să povestească multe legende despre orașul-sfînt.

În seara de după Iom Kipur obișnuim a lua masa împreună. După masă, Nahman începe să povestească și iată una dintre legendele sale.

Odată, de Iom Kipur, un necunoscut veni să se roage la una din sinagogile hasidice din orașul vechi. Toată ziua el a stat într-un ungher al sinagogii, fără a-și ridica privirea din Mahzor. Credincioșii nu știau cine e străinul și după rugăciunea de încheiere s-au apropiat să-l salute. Dar străinul se făcuse nevăzut, parcă nici n-ar fi fost. „A fost un trimis al lui Dumnezeu, cel care veghează asupra Ierusalimului și fiilor săi”, își încheie vecinul meu povestirea.

SIMHA RAZ

Citiți în pagina a 12-a textul în limba ebraică.

Aniversare

Vicepreședintele Comunității evreilor din Reșița, d. Löbl Bernat, a împlinit vîrsta de 70 de ani și totodată 30 de ani de activitate în slujba obștei evreiești din Reșița.

Prin munca d-sale dăruită binelui obștei și propășirii instituțiilor de cult, d. Löbl Bernat a adus o valoroasă contribuție la buna funcționare a acestor instituții, precum și la păstrarea tradițiilor și credinței noastre.

Conducerea și enoriașii comunității din Reșița îi adresează calde felicitări, odată cu tradiționala urare: „Ad Mea Veesrim”!

DECESE

În perioada 26 august — 10 septembrie 1974, în cimitirele Comunității evreilor din București au fost înhumate:

Solomon Elias (82 ani), Str. Munții Tătrei 12; Iacob Sally (83), 13 Decembrie 29; Schwartz Alfred (62), Vlad Județul 57; Polacu Moritz (87), Aurel Vlaicu 166; Felsner Iuliana (18), Zaverei 3; Heinic Mendel (81), Tg. Neamț 19; Ștefănescu Nathan (65), Știrbei Vodă 2; Cohn Rachila Haia (68), Schitul Măicilor 18; Ionescu Mali (64), V. Toneanu 14; Haimovici Avram (72), Maria Rosetti 33.

ȘTIRI

ידיעות

JUBILEUL COMUNITĂȚII DIN AMSTERDAM

Obștea evreiască din Olanda se pregătește să sărbătorească jubileul de 700 de ani al comunității din Amsterdam, una din cele mai vechi din Europa.

Timpe de multe secole această comunitate s-a bucurat de faimă datorită rabinelor-erudiți și a savanților care au trăit și creat aici. De sub teascurile tiparnițelor din Amsterdam au ieșit ediții complete ale Talmudului, precum și alte lucrări religioase mozaice de mare însemnătate. Cînd, în anul 1492, evreii din Spania au fost nevoiți să pornească pe calea exilului numeroase familii au aflat aici liman.

Prigoana nazistă a pustiit însă și această comunitate. După ocupație, legiurile răsiste au lovit comunitatea, culminînd cu deportările în masă. Din cei 79 000 de evreice au fost transportați în lagărele de exterminare, doar cîteva mii s-au întors.

INSTITUTUL TEOLOGIC DE LA HEIDELBERG

În orașul Heidelberg (R.F. Germania) a luat ființă un Institut teologic evreiesc în cadrul căruia vor fi pregătiți rabini, deservenți de cult și cantori pentru comunitățile din R.F. Germania și țările scandinave.

Institutul va începe să funcționeze în viitorul an de învățămînt.

LUCRARE DESPRE PROFETISM

„Profetismul la evrei” se intitulează noua lucrare apărută în editura „Masada” din Israel. Cartea înfățișează evoluția ideii profetice, începînd de la Moșe, „tatăl profetilor” și pînă la „atemporali”.

ANUL TALMUDULUI

Pentru a marca împlinirea a 1500 de ani de studiere a Talmudului, comunitățile evreiești din Anglia au dedicat anul acesta Talmudului. Manifestările au început printr-un simpozion avînd ca temă: „Influențele Talmudului asupra vieții religioase, gîndirii științifice și educa-

ției iudaice. Printre alte personalități proeminente ale vieții evreiești, a participat și șeful rabinului Angliei Immanuel Iakovovits.

IDIȘ LA O UNIVERSITATE NORVEGIANĂ

Magne Eiken, cercetător în domeniul lingvisticii de la universitatea din Bergen (Norvegia) a studiat timp de doi ani limba și literatura idiș la Centrul „Max Weinreich” din New York, obținînd titlul de profesor de germanistică și idiș. El lucrează acum la un studiu comparativ între limba idiș și limba veche norvegiană și întocmește un manual de limbă și literatură idiș pentru uzul studenților norvegieni. Ziarul „Morgenavisen” din Bergen consacră o pagină biografiei și operei lui Magne Eiken.

CINTECUL IDIȘ

În editura McGraw Hill, New York a apărut cartea lui Ruth Rubin „Glasurile unui popor” avînd subtitlul „Istoria cîntecului popular idiș”. Succesul înregistrat a determinat acum publicarea unei noi ediții. Istoria începe cu barzii evrei din mijlocul secolului al XVI-lea, în Germania. Prima carte publicată, cuprinzînd producția unuia dintre ei, este „Smuel Buch”, un lung poem epic de 1800 de strofe, de un autor anonim, publicată în sudul Germaniei în 1544.

Autoarea arată că aceste cîntece celebrează cele trei mari evenimente din viața omului: nașterea, căsătoria și moartea. La aceste ocazii solemne badhanii, menestrelii evrei, jucau un rol important. Ruth Rubin demonstrează cum vechile cîntece populare și-au pus amprenta pe muzica evreiască modernă.

CATEDRA DE EBRAICĂ LA LONDRA

D. Chimen Abramsky, conferențiar de istorie evreiască la University College din Londra, a fost numit profesor la catedra de ebraică și studii talmudice.

CORRESPONDENȚĂ

Arhiva Horace Kallen, personalitate proeminentă a comunităților evreiești din S.U.A., a fost pusă la dispoziția cercetătorilor. Ea cuprinde corespondența purtată timp de 30 de ani cu instituții și persoane particulare. Kallen a fost în contact cu institute de cercetări și academice, organizații politice și comunitare etc precum și cu 3 000 personalități, între care Louis Brandeis, rabinul Stephen Wise, Bertrand Russel, Felix Frankfurter ș.a. Colecția, achiziționată de Institutul de cercetări iudaice YIVO a fost catalogată de către David Wolfson.

DOCUMENTE DE ARHIVĂ

Universitatea din Tel Aviv a achiziționat recent arhiva microfilmată a lui Elias Tscherkower. Este vorba de o importantă colecție de documente care oglindesc viața evreiască din răsăritul Europei din prima parte a secolului XX și care include între altele arhiva personală a istoricului Simon Dubnov.

ACELEAȘI SPERANȚE

Cu ocazia Festivalului internațional de poezie, Societatea pentru poezie a Marii Britanii a invitat la Londra pe poetul Edmond Jabès, laureat al premiului „Prix des Critiques”. „A fi evreu este tot atât de greu ca și a fi scriitor — a declarat el. Iudaismul și scrisul includ aceleași așteptări, aceleași speranțe...”

PERSONALITATE RABINICĂ

A încetat din viață Meiss Cohen, marele rabin al Tunisiei. S-a născut la Djerba, unde a studiat, ocupînd din 1948 funcția de președinte al tribunalului rabinic. În 1955 a fost numit mare rabin interimar al Tunisiei, iar în 1958 a devenit titular, ocupînd acest post pînă la săvîrșirea din viață.

LUCRARE DE DIPLOMĂ

Richard Ayoun, originar din Oran, și-a ales ca temă a lucrării de diplomă la absolvirea Institutului de limbi și civilizații orientale, din cadrul Sorbonei: Viața lui Mahir Charleville, marele rabin al Oranului între anii 1864—1877. Lucrarea a fost primită cu mult interes.

FRESCĂ

Doi decoratori, unul din Anglia și altul din Australia au primit însărcinarea de a pregăti schița de decorații interioare ale Muzeului dia-

sporei de la Beth Hatfutzot din Tel Aviv. Pentru moment, lucrarea se află în stadiu de proiectare. Intenția artiștilor este de a prezenta o frescă a istoriei evreilor. Fiecare capitol va fi indicat prin denumirea de „poartă”, deoarece în ebraică se exprimă astfel în mod simbolic deschiderea sau introducerea într-un anumit domeniu.

MANIFESTARE CULTURALĂ

La centrul de cultură Broca din Paris s-a prezentat premiera pantomimei lui Dany și Amiram „Lumea în Tohu-Bohu”.

EXPOZIȚIE

La Tel Aviv s-a deschis expoziția pictorului vienez Ernst Degasperi. Artistul prezintă noul său ciclu de desene biblice, în care predomină profetia. La inaugurarea expoziției, pictorul a declarat „Mesașul profetilor lui Israel nu a pierdut nimic din forța lui și este astăzi tot atât de actual ca și în momentul în care a fost pronunțat”.

BIOGRAFIE

Societatea de istorie evreiască din Anglia a publicat recent o carte despre Sir Solomon de Medina, rabin londonez din secolul al XVIII-lea. Cartea a apărut după decesul autorului ei, Oskar Rabinowicz și conține și o biografie a acestuia.

UN NOU RECTOR LA HAIFA

Recent a fost ales un nou rector al universității din Haifa în persoana profesorului Gabriel Wartburg, specialist în istoria și literatura națiunilor islamice. El a scris numeroase cărți și studii pe această temă.

DECES

La Tel Aviv a încetat din viață în vîrstă de 83 de ani romancierul idiș A. M. Fuchs. O culegere din seriile sale sub titlul „Printre popoare” a apărut în Israel.

SEMINAR

Secretariatul O.N.U. a invitat Congresul Mondial Evreiesc să trimită un observator la seminarul O.N.U. pentru drepturi umane și minorități care a avut loc în

Iugoslavia. Pe lângă consilierul juridic al Congresului a mai participat la seminar din partea comunității evreilor din Iugoslavia, profesorul Andrija Gams, de la universitatea din Belgrad.

SCRIITORI IDIȘ

Uniunea scriitorilor idiș din S.U.A. a donat Institutului de cercetări iudaice YIVO arhiva sa. Materialele arhivei aruncă o lumină inedită asupra condiției scriitorilor evrei din S.U.A., din ultima jumătate de veac. Arhiva cuprinde procese-verbale ale unei societăți a scriitorilor care a existat anterior (mergînd pînă la 1903) și ale actualei societăți, din 1930 pînă în zilele noastre.

OPERELE LUI HEINE

Comitetele culturale ale orașelor Duesseldorf și Hamburg continuă editarea operelor lui Heine. Anul trecut a apărut volumul VI, anul acesta va apare volumul I, conținînd „Das Buch der Lieder”, iar anul viitor va apare volumul XI. Pentru anul 1976 este programată apariția volumului III, iar începînd din 1977 se speră să se publice cite două volume pe an.

DRAGOSTE DE ÎNVĂȚĂTURA

Louis Milrod din Brooklyn, New York, care a împlinit de curînd 80 de ani, a absolvit, împreună cu alți 945 de studenți, cursurile de istorie evreiască modernă la Ieșiva University. La sărbătorirea acestui eveniment au participat numeroșii săi fii și nepoți. Louis Milrod nu este însă mulțumit cu ceea ce a realizat și vrea să urmeze mai departe la universitatea din New York pentru a obține titlul de doctor în filozofie.

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE

Continuînd săpăturile începute cu ani în urmă, un grup de arheologi de la Universitatea ebraică din Ierusalim a scos la iveală la Iericho vestigiile unui palat vechi de două mii de ani și un bazin de înot de 700 metri pătrați. Se crede că e vorba despre bazinul în care, potrivit relatărilor istoricului Iosephus Flavius, din porunca lui Herodes a fost înecat marele preot hasmoneian Aristobulos al III-lea. Apa era adusă la bazin printr-un apeduct, care folosea și pentru irigarea terenurilor din jur.

Pereții palatului au fost bogat ornamentați. Curțile interioare și căile de acces spre bazin erau pavate. Tot acolo s-au găsit și 20 de monede datînd din timpul lui Matatias Antigonus, ultimul rege hasmoneian. Pînă acum s-a scos la iveală doar o aripă a palatului, cuprinzînd o sală de primire și numeroase camere, o baie cu rezervoare de apă, toate de dimensiuni nemaîntîlnite la construcții de la sfîrșitul epocii celui de al doilea templu. Sala de primire era pavată cu marmoră de diferite culori. Curțile interioare sînt împodobite cu arcade în stil ionic și corintic.

מודעות

די שבת שובה-דרשה

שבת פרשת וילך דעם 21טן סעפטעמבער, אייגער 10 אין דער פרי, וועט דער רב הכולל שליט"א האלטן די שבת שובה-דרשה אין דער מלבי"ם שול (בראוילארי-גאס 4).

אתרוגים אויף סוכות

די קהילות און די בעל-בתים וואס ווילן זיך פארשאפן א רב'ע מינים אויף סוכות, ווערן געבעטן זיך צו ווענדן צו דער פעדעראציע סוף די יידישע קהלות אין רומעניע.

דרשות פון רב הכולל שליט"א לכבוד ראש השנה תשל"ה

דעם ערשטן טאג ראש השנה (17טער סעפ' סעפטעמבער) איז געווען 10.30 וועט דער רב הכולל ד"ר דוד משה רוזן שליט"א האלטן אין דעם בוקארעסטער כאראל טעמפל א דרשה לכבוד ראש השנה.

אין זעלבן טאג, אייגער 18, וועט דער רב הכולל שליט"א האלטן א דרשה אין ספרדישן טעמפל.

איך דער יידישער וועלט

א ווערטפולע שפענדונג

די נאציאנאל ביבליאטעק פון ירושלים האט זיך בארייכערט מיט א ריי ווערטפולע בוך, ווערק, וואס האבן געהערט צו שטארק ראדיקאלן און פיסטבורג. איינער פון די גרעסטע ביכער-יאמאלער פון די פאראייניקטע שטאטן. די קאלעקציע, וואס די ירושלים האבן געשענקט, אנטהאלט 60 בענדער און כתב-ידן. צווישן וועלכע ארויז אינקוואבלטן.

יצחק פוגאטש 75 יאר

יצחק פוגאטש, ליטעראטור קריטיקער, פּראָזאָג און איבערזעצער פון די יידישע קלאסיקער האט געפיערט זיין 75טן געבורט-סטאָן. פוגאטש איז געווען מזדנער יארן פּרעזידענט פון פּראָנאָציוניזשן אָפּטייל פון יידישן וועלט-קאָנגרעס.

מקצן זיין א ייד

דער אמעריקאנער טרייביר הערמאן וואוק האט פאַרעפּונסלעכט אַ בוך אונטערן טיטל „דאָס איז מיין גאָט“ און רעוויזירט אויס גאנצע און לאַנדאַנער פּאַרלאָ קאָלינס. דאָס בוך איז דערשינען צום ערשטן מאל אין יאר 1959, ווערנדיק אַ בעסט-סעלער. אין דער קהלה ווייזט אַז דער מחבר, אַז ער האָט אָנגעשריבן אָס דאָס בוך כדי צו דער-מאָנסטריין אַז אַ יידישער אינטעלעקטואַל קען זיך אַוועקלעבן לויט דער טראַדיציע.

יידישע ציטאטן

איז לאַנדאַנער פּאַרלאָ ו.ו. ת. אַלען איז דערשינען דער באַנד „אַז אַזר מים יידי“ שטע ציטאטן, זינט דער רמב"ם ביו שלוש עינים. דאָס בוך אַנטהאַלט אַן אַ גלאַסאַר, און איינעס און דערקלערונגען און שייכות וואָס זענען באַזיצט געוואָרן.

די געבורט-שטאָט פון ענגון

אַונטערן טיטל „עיר ומלוכה“ איז דערשי-נען אַ באַנד פון די איבערזעצליכע כתב-ביום פון שיי גענוי, דער נאָבעל-פּרייז סטע-נער. אין וועלכן דער מחבר באשרייבט זיין געבורט-שטאָט בוטשאטש. אייניקל-דערציילונג געט וואָס זענען אַריין אין באַנד זענען דער שיינען אין פּאַרשידענע פּובליקאַציעס נאָך בעת דער מחבר האָט געלעבט, אַנדערש-זע-נען געווען אין כתב-יד און זענען אַיסט צור געגערייט געוואָרן צום דרוק פון זיין סאַך-סער.

ביאליק אין דער ענגלישער שפראך

מאַרס סאַטול האט איבערזעצט אין דער ענגלישער שפּראַך „אַויסנעוויילטע פּאַע-מען“ פון חיים נחמן ביאליק, וואָס זענען אַרויסגעגעבן געוואָרן דורכן פּאַראַיין פון די יידישע אַקאַדעמיע צו אַמעריקע. דער באַנד איז אַילוסטרירט פון מאַיאָ סילווער-טאָו.

אַ נייע קאַטעדרע פון העברעאיש

אין דער אַוניווערסיטעט פון לאַנדאַן האט זיך געגרינדעט אַ קאַטעדרע צום סוף דרום די מאָדערנע העברעאיש שפּראַך.

געשטאַרבן דער מחבר פון

יידיש-רוסישן ווערטערבוך

אין מאַסקווע איז געשטאַרבן משה שאַ-פּיראַ, אַ באַרימטער פּילאַג, איינער פון די מחברים פון יידישן רוסישן ווערטער-בוך. ער האָט אָנגעהויבן אַרבעטן אויף דעם ווערטערבוך, ווי אַ מיטגלידער פונעם יידישן קאַלעקטיוו, עגרינדעט פון דער ווינסשאַפ-טלעכער אַקאַדעמיע פון קעווא.

אַן אַנטפּאַלאַגיע פון העברעאישער פאַזעיע

אַין תל-אביב איז דערשינען אַן אַנטפּאַל-גייע פון העברעאישער פּאַזעיע אין שפּאַניע שער איבערזעצונג. דער באַנד נעמט ארום די באַדייטנדיקע העברעאיש פּאַנעמען פון 18 וויכטער פונעם יוגו דור.

אַן אַרכעאָלאָגישע אויסגראַבונג

מיט דער געלעגנהייט פון בוי-אַרבעטן וואָס זענען געמאַכט געוואָרן אין אַ פירטל פון יפו, זענען אַנדעקט געוואָרן סימנים פון אַן אַלטן יידישן בית-עלמיו. אויף אַיין מציבה איז פּאַראַן אַן אויפרישט מיט הע-לענישע אותיות און אָנאָמענירט מיט אַ מנוחה.

אַ ליטעראַטור-פּרייז

צווישן די פּרייז-טרגער אויפן נאָמען פון „ביאליק“ פון הייזיק פּאַריז זיך אַויף דער שרייבער פון ישראל אַהרן מזל. צו ריק מיט אַ יאַר איז אין בוקאַרעסט דער-שיינע איינער פון זיינע דאַמאָנען אין דער רומענישער איבערזעצונג, אַרויסגעגעבן פון מנוחה-פּאַרלאָ, „אַוניווערס“. זיינע צייט-האַבן מיר דעצענירט דעם דאַמאָן אין אַווי-דער „צייטשריפט“.

אַ חודש פון יידישער מוזיק

דער חודש פון יידישער מוזיק, וואָס איז פּאַרגעקומען אין לאַנדאַן במשך דעם חודש יוני, האָט זיך אָנגעהויבן מיט אַ קאָנצערט אין ראיאל אַלבערט האַל און האָט זיך גע-ענדיקט מיט אַ פעסטיוואַל פון די כאָרן פון יידישע שולן. אין דער זעלבער צייט זע-נען פּאַרגעקומען די פּינאַלן פון דעם קאָ-קורס פון יונגע סאַלאַנס. די מוזיק-מאַני-פעסטאָציעס זענען פּאַרגעקומען אונטער דער אָנפירונג פון דאָס פאַר יידישער מוזיק, ווע-מענס פּרעזידענט איז הרב ראַבבּוּ. טווער

דאָס רעסאַמווירן די שילן פון געטאַץ פון ווענעציע

אַ נאָב וואָס האָט געוואָלט בלייבן אַנאַ-ניש האָט געשפּענט אַ וויכטיקע סומע פון געלט פאַרן רעסאַמווירן די שילן. גראַנדע סקאָלאַ טערעסקאַ פונעם געוועזענעם געטאַץ איז ווענעציע. דאָס איז איינע פון די עלטסטע שילן פון אייזאָפּע.

יידישע קהילות פון לאַנד העסן

פּאַל אַרנסבערג, וועלכער האָט פאַרעפּנס-לעכט אין יאַר 1971 אַ לעקטיקאָראַפּיש ווערק אין צוויי בענדער „די יידישע קהילות און העסן“ האָט אַיצט אַרויסגעגעבן אַ נייעם באַנד מיט פּאַסטאָראַפּיעס און דאָקו-מענטן. מיט דער הילף פון די בילדער ווערט אַויפגעלעבט די פאַרגאַנגענהייט פון קליינע קהילות ביים ברעג פון ראָן. אין דער גענוס אַדעוואַלד און סאַוונט. ווי עס דריקט זיך אויס דער מחבר: „ירדן דילי-דעו נישט נאָר וועגן די שילן, בתי-מדרשים און בית-עלמי, נאָר אויך וועגן די יידן וואָס האָבן דאָרט געלעבט, וועלכע זענען געשטאַבן און געערט געוואָרן און דערנאָך פאַריאַט, דעפּאַרטירט און פאַרענדט, און אויך וועגן די ווינזיקע וואָס האָבן איבער-געלעבט. דאָס לעצטע דור ווערט אויסגע-געלאָשט, אָבער דאָס צווייטע און דאָס דרי-טע דור וועט געפּינען, אין אס די בילדער און הנהגה, וואָס אַנטהאַלט די געשיכטע פון זייערע אַוועלטער“.

ליטעראַטור-געשיכטע

אַין אַ פאַרלאָג פון שטוטגאַרט איז דער-שיינע דאָס ווערק „די אַנטוויקלונג פון דער יידישער שריפטסוף איז דייטשן שפּראַכגעביט“ פון העלמוט דינסע. די שטודיע שטעלט פּאַר אַ בילד פון דער ליטעראַטור וואָס איז געשאַפן געוואָרן פון די אַשכּנזישע יידן זינט דעם אָנהויב פון מיטלאלטער ביז דעם נייענטישן יאָרהונדערט. וואָס איז סיי פון ליטעראַרישן אינטערעס טיי פון פּילאַ-לאָגישן. אַ באַזונדערן ווערט גיט די פּיאַסע-מאַסיויטע ביבליאָגראַפּיע פון די יידישיסטי-שע שריפּטן וואָס גייען אַריין אין ווערק.

דער אינטערוויו וואָס האָט געמאַכט אַ רושם אין דער וועלט

(סוף פון זייט 10)

פאַרזאַמלונג און איז אויך אין נאציאנאלן ראט פונעם פראנט פון דער סאציאליסטישער איינ-קייט. ער קען אייך זאגן, מיין איד, פיל בעסער פון מיר וועגן דער רעליגיעז-פרייהייט. אין דער מעניע פונקצאנירו, אַנדערקעט פונעם געזעץ, און זענען אַ חלק פונעם פראנט פון סאציאליסטי-מישנע אייניקייט אַ צאָל פון 14 רעליגיעזע קולטן. צווישן אַנדערן, דארף איך אייך זאָן אַז אין רומעניע פונקצאנירט אויך אַ טעאַטער אין דער יידישער שפראך.

בכח, די פארטיי און די רומענישע רעגירונג שטעקט אַ באַזונדערע אַכטונג צו פאַרווירטערן פולשטענדיקע גלייכהייט אין רעכטן פאַר אלע בירגער, אַן אַנטערשיר פון נאציאנאליסטיע. זייער אומבאַגרענעצט באטייליקונג אין דער אַרבעט, קולטור, בייט אַניפירן מיט פאַרשידענע געביטן אין דער טעטיקייט. דאָס איז דאָך דער ציל גופא פון ברייטן די סאציאליסטישע געזעלשאַפט, וועלכע דארף פאַרווירטערן פולע גלייכהייט צווישן מענטשן, אין אלע הינזיכטן.“

אַ קלוגער ענטפער, וועלכער שפּילט 99 אידן אַ קאָנצענטרירטער פאַרעם די רעאלי-טיסטן פונעם לעבן אין לאַנד. אין דער אמתו, די יידישע רעליגיע, אירע מיטגלידער, גלייך מיט די אַנדערע. געניסט פון פולשטענדי-דיקער פרייהייט. אונדערקע קהילות קדושות אנט-וויקלען אומגעשטערט זייער טעטיקייט אירפן געביט פון אמונה, אונדער אַראַלעס קולטור און סאציאלער הילף, אין לאנד פונקצאנירן העכער 160 טעמפלען און שילדן, די וואָס ווילן טורה לערנען די הייליקע שפראך פון דער-ענע און אונדער טיוונטער יעריקע געשיכטע—מיט איהן אַרמט, קיי איהן מאַמענט איז נישט פאַראַן קיין ווידערשפּרון צווישן זיין אַ קאַיאַ-לער בירגער פונעם לאַנד און זיין אַ גוטער ייד טריי זיין גלויבן און טראַדיציע. דאָס אלץ איז גוט באַקאַנט סיי אין לאַנד ווי אויך איבער די גרעניצן. זיי זענען דערמאנט געוואָרן אויך פאַר דער זוטורנאליסטישן פון „רבר“ דורכן רב הכולל ד"ר דוד משה רוזן שליט"א. מיט וועלכן, לויט דער עצה פונעם פּרעזידענט סטאַושעסקו, די האָט געטעילט זיך צו באַנענען.

צו דעם אויבן געזאַגטן קען נאָך צוגעגעבן ווערן אַ פאַקט פון דער לעצטער מינוט, כדי מיר דאָס אויך באַניצן אַ זוטורנאליסטישן אויס-דריק, דאָס צוטיילן הויכע אַרדנס און מענטשן

אַ גליקלעך געשעעניש

(סוף פון זייט 11)

פיל קהילה-מיטגלידער, יונגע און עלטערע האָבן דערביער געהאַלטן צו זיין אָוועני-דיק, נעבן די קרובים און אַפריינט פון די צוויי משפחות, ביי דער צוהפ-שטעלן. אונט-מספרטער זענען געווען די פרוי און הער סטערן בעלוש. מצד דער לייטונג פון דער פעדעראציע פון די יידישע קהילות אין רומעניע און אַוואָקאַט קאַריאַן, און אָנגע-זענער מיטגליד פון דער קהילה. אלס אויסדרוק פון שעצונג מצד דער קהילה, האָט סטער קידושי געווען דער רב הכולל ד"ר דוד משה רוזן שליט"א. אין זיין רעדע פארן טידור-קידושי, איידער ער זאָל זי נעבן זיין ברכה, האָט דער גייסטי-קער מנהיג אונדערט פאַרגעטעלט די יידישע השקפה וועגן פאַמיליען-לעבן וועגן אַ יידישער הילף און מקום-קדוש אין מינא-סור, און וועלכן ס'ווערן אָפּגעהיט און פאַר-געזעצט אונדערט אייביקע ווערטן. דער רב הכולל שליט"א האָט אונטערגעשטראַכן דעם פאַקט אַז אָס די דאַזיקע יידישע היים ווערט קול כלח" און "מוד-טוב".

מעסאזש לכבוד ראש השנה תשל"א פון רב הכולל ד"ר דוד משה רוזן שליט"א

צו די יידישע קהלות

פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע

ליבע ברידער און שוועסטער,

צייטשריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

דערשיינט צוויי מאל אין חודש 15.9.1974 בוקרעסט *

דער אינטערוויו וואָס האָט געמאכט א רושם אין דער וועלט

י' טעם מ'אל ווען דער פרעזידענט ניקלאע טשאוסעסקו זאגט ארויס זיין איינזונן ווערט עס אריינגענומען מיין לעבעדיקסטן אינטערעס, סיי אין לאנד ווי אויף פאר דער אינטערנאציאנאלער טעלעוויזיע-עפישוד, באהאנדלונג מיט א סוף פרינציפיעלער שטעלונג, מיט אמת און חכמה די פראבלעמען פון אינטערנאציאנאלע ווי אויך די שווערע פראבלעמען מיט וועלטער די מענטשהייט אין היינט צו טאג באשעפטיקט די דעראנטקען פון דעם כבודליקן מנהיג פון סאציאליסטישן רומעניע ווען שטודירט, און דיסקוטירט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאם רייזע איז אויך געשטן מיט דער נעלענדיג היים ווען ס'איז פארעפנטלעכט געווארן דער אינטערוויו געגעבן פאר דער ישראל'ישער צייטונג, "דבר", דער דאקומענט אנטהאלט אן אויך מיט געדאנקען און אין זעלבליקן נייעס פון טיפער טענהען וועגן דעם שטעלען גורל פון דער מענטשהייט, מיט אכטונג לגבי אלע פעקער, גרויסע ווי קליינע, שווערע באהאנדלע סיי פראבלעמען וואָס שטעלן זיך ביינוע דעם נייעסן מצות, ווי אויך אלגעמיינע פראבלעמען פונעם אינטערנאציאנאלן לעבן.

גענוי ווי אלע אבעקעטעטען איבערנווארטן, איז זיך ישראל'ישע ציוויליזאציע ווערט פאר זיך זעלבסט געקומען קיין רומעניע זיך באקענען אויפן ארט מיט די רעאליזירונגען אויף אלע געביטן פון לעצטע דרייסיג יאר וואָס זענען פאןלאפן זינט דעם באפרייען דעם לאנד, שטעלנדיק אַס די פראגע פאר אלע אנטערנע, האָט דער מיט-שמעטער באווייזן זיין אויפריכטיקן ציל זיך צו דאָממטערן ריכטיק און פולשטענדיק אקענענדיק מענדיק אַס דעם האונטש, האָט דער פרעזידענט טשאוסעסקו פראקטישטע דאָס בילד מיט די וויכטיקסטע רעאליזירונגען פון סאציאליסטישען רומעניע אויף אלע געביטן פונעם לעבן, ווי אויך די פערספעקטיוו פונעם אַטוויקלען דאָס לאנד אין די קומענדיקע צענדליקער יארן, אַס דאָס טענהאפט בילד, סוף אַפטימיטיש, קען צום בעסטן איבערגעטען ווערן טאָקס מיט די ווערטער פונעם פרעזידענט טשאוסעסקו:

"מיך ווילן רעאליזירן אין רומעניע א פאר'געשווערעטע געזעלשאַפּט אין אלע היינטיקע, רעאליזירנדיק און לעבן די סאציאליסטישע פרינציפן וואָס זאָלן פארויטעו דעם גאנצן פאר איינע פון די בעסטע לעבנסבאַדינגונגען, אַלס איר וועט ווידער קומען אין יאר 1990 פארויסער איר אידן אז די היינטיקע פאר'געשווערעטע פון די דירעקטיוו וועלן ווערן ווירקענדיק אין לעבן פון רומעניע פאַרקאָפּערט זיך, מיטן באדינגן אז דער מענטשהייט זאָל זיך אריינעבן צו זעהאלטן דעם שלום און

ימים בראים — סאליטיקע טען, אזוי ווערן זיי אנגערופן אין אונדזער טראדיציע נעלער ערמלענדיק אַינע, זיי טעג פון ראש השנה און וויבאכפירונג, דאָס נייע יאר פונעם ווירשן לוח, זיי זענען נישט קיין ימים טובים, לויטליכע און פריילעכע טעג, און באמה, דאָס פארענדיקן נאָך איין עסאָפּ פון אונדזער נסיעה וואָס מיר מאַכן פונעם וויגעלע בין קבר, דאָס דערנענטערן זיך צו אַיין סטאַטיע פונעם געוויינטלעכע לעבן, אַקטואליזירט, אויף אן אויפשווערונג פון און אַן אונדזער באַוואוסטיוו די קולטורדיקע פראגע, "לשמחה מה זי עושה" וואָס האָט עס צו טון מיט פרייד?

בבן, נישט פריילעך וויין נאָך פארטראַכטן זיך. נישט אַפּטעסען די געמישן נאָר זיי אויפ'וועקן צום אַ ישיבון די גרויסע פראבלעמען פון דער מענטשלעכער עקזיסטענץ; נישט געלעבן טען און פריידליכע אויסגעשריען נאָר א דראמאַטישער ס'האָל פונעם מענטשלעכן גורל, אזוי ווי אַפּאָל, אין די שטעטלעך פון אונדזערע קינדער יארן, אין די נעכט פון פאר ראש השנה, פאר די פליחה, האָבן מיר געזעהט דעם אלטן שמש, וועלכער פלעג אנקלאפן אין די לאַנדס פון אונדזערע עלטערנס פונדעסער און אויסרופן, קומט אויף לעבונדען הבורא, גענוי אזוי קלאַסע אין די טויזען פון אַינדערע הערערע דאָס קומענדיקע נייע יאר און וועטס אַינדן אויף פון סאַטענעלעך נאַלעטיקייט, און מיר זאָלן הרגן ווידער אויפגעפונען דאָס וואָס מיר האָבן אַהאַרלירן במשך דעם נאַיאַנגעגעסע און פרייד?

מיך זאָלן ווידער געשיינען — וועמען מיר זאָלן ווידערגעשיינען זיך און אונדן גופא, אַס וואָס ס'הייסט תשובה טון, מיר זאָלן זיך אומקערן צו השם יתברך, מיר זאָלן אים ווידערגעפירן קען, דאָס אַז תפלה און מיר זאָלן געשיינען דעם וועג צום האַרץ פון אַינדזער מיטמענטש, אַס וואָס עס סינטעטיזירט דער דריטער מעסאזש פונעם נייע יאר — צדקה, וואָס זאָלן ווידערגעשיינען — וועמען מיר זאָלן זיך אומקערן צו השם יתברך, מיר זאָלן אים ווידערגעפירן נען אזוי זיך די ביסט, דו זאָלסט זיך נישט פארשעלען דיין וועגן, דו זאָלסט זיך דערקענען, דו זאָלסט נישט אויסבאָהאַלטן דיין אַפּטעסען, דיין גלויבן, דינע אידעאלן.

לער רבי ז' וזיטא פון האַינפאַל אומגעבונדן זעבן זעבן קומען פאן בית דין של מעלה, וועט מען מיר פרעגן פאר וואָס איר האָבן זיך נישט באַמיט צו זיין אזוי ווי איינער פון תשובה אבות, ווי אבאָהם, יצחק און יעקב, ווי משה רבינו צי דוד המלך, וועל איך האָבן א טענה אז דאָס איז מיר געווען אומגעלעגן, ווייל זיי זענען געווען גייסטיקע ריון, אַז אַבער בין דאָס נישט געווען מער ווי א פשוטער וויסא, האָבן איך זיך געקענט פארגלייכן צו זיין דעמאָלס ווען איר וועל זיך אזוי פארטיידיקן, וועט אַבער אַפּקלינגען די פראגע: וזיטא, פאר וואָס ביסטו נישט געבליבן וזיטא נאָך וואָס ביסטו נישט געווען דו גופא... אויף אַס דער פראגע וועל איך נישט האָבן וואָס צו טענהען, וועט עס מיר אַפּגענומען ווערן דאָס לעבן, ווייל איך וועל נישט האָבן מיט וואָס זיך צו פאָרענטפערן.

תפלה טון, דאָס איז די צווייטע פּאָנונג פונעם נייעם יאר, און מיר זאָלן מתפללן זיין צו גאט כרויטיג. אין איריאה פונעם טעגלעכן וואכנדיקן לעבן זעבן מיר לכוּן די ביילעך און מיר פאָרלייך די פערשעקטער פונעם גאנצן וואַלד, ווען, אויב נישט דעמאָלס ווען מיר דער'גרייכן אויף א שיינע זאך און אונדזער נסיעה אן א צוריקקערן וואָס רופט זיך לעבן, ווען, אויב נישט אין א טיטעלען זיך פאר אונדן די גרויסע פראבלעמען פון דער מענטשלעכער עקזיסטענץ, פון דער בריאה, ווען עס פון אַס דעם לעבן, ווען אין נאָך אזא שעה היב'ער צו רייניקן אונדזער נשמה, זיך צו דערנענטערן צום רבנו של עולם.

דער גאָס פון ישראל איז דער גאָס פון דער געשיכטע, דער קול פונעם שופר דערמאנט אין בורא עולם, און ער איז געווען און איז א שופר ישראל, וואָס האָט געוואַלט און וואָלט אן סוף חסיוניזם, קיין מאל זיך נישט איינגעבן אונדזערע שונאים וואָס ווילן אונדן אומברענגען, "אמת עדי", איר זענט די עדות פון מיין עקזיסטענץ, זאָגט גאט (ישעיה מג'), אונדזער סימט דיך איבער ווינט פיליטיוזנעס, גאָר ווי די געזעכט פון די געזעכט פון דער הורה הקדושה, אין אן ארויסרופ יענע וועט וואָס געליבן נאָר אין דעם אייבערהערשאַפט פונעם כּח איבערן גייסט. מיר האָבן תמיד געברענגט עקדות, אומפאַליקע קרובות, אַבער "עם ישראל חיי", דאָס יידישע פּאַלק לעבט, קיין אַיין סטאַטעס האָבן מיר נישט געווייפּלט אין אונדזער גלויבן באַר מנהל שלמה און צדוות פון עם חסד, און בלויז דער פּאַקט וואָס מיר לעבן און עקזיסטירן אין זאָס גרייסטע עדהאָטעס און עקזיסטענץ און גאָס פון גערעכטיקייט.

צו אים דעהויבן זיך אונדזער תפילה, אים געטענען מיר ווידער דורך דער תפלה. אַבער נאָך דעם ווי מיר האָבן זיך צוריקגעפונען, אונדן גופא און אונדזער פּאַפּטע אין הימל, איז אַינדזער נישט שווער אַנצוקומען צו דער אונדזער ווידערגעפונען, דורך צדקה, דעם מיטמענטש.

יידישקייט הייסט בלווי די ד' אות של חכמה, עס באַרגענצט זיך נישט צו אַכט טראַקטען פילאָזאָפיע, דאָס פארשטייט דאָס אַריגענע ווען, די באַמיאונג זיך צו דערנענטערן צו גאָס תשובה און תפלה זענען נישט מעגלעך, אן א קאָנקרעטער טאַט, אן צדקה, זיך זאָג מיט וואויל פון דער געזעלשאַפּט, פון דער גאנצער מענטשהייט, יהדות באַגנניג זיך נישט מיט גוטע כוונות נאָך פאָרערט תמיד אויך מ'צוה, טאַט, מעשים, קאַמף, רעאליזירונג, די טעג פון ראש השנה, פונעם נייעם יאר, ווערן אויך אנגערופן "יום הרת עולם", דאָס דערמאנט פונעם וועלט-באַשאַף, נישט נאָר דער באַשעפער נאָר אויך זיין יצירה, זיין באַשאַף, געפונען זיין אין צענער פון אונדזער אויפמערקזאמקייט.

דער ברובוירשענליכע האָט באַשאַפן די וועלט ווי א גרען, און וועלט מיט עשירות, אין וועל'כער די מענטשן זאָלן זיך קערן און פרוכפערן, פרו רובו (בראשית א"ב) אַבער דער חוב פון די מענטשן איז "לעבדה ולשמרה" (בראשית ביטו) צי באַרבעטן און צו דערהאלטן די וועלט, זי אַפּצוהויטן.

צדקה, דער זון פונעם דריטן געבאָט פונעם יידישן נייעם יאר, איז ווידערגעפונען דעם מיטמענטש, די ערשטאָפּט פון יושר צווישן מענטשן און פעלקער, געבנדיק יעדן דאָס רעכט צום לעבן און די מעגלעכקייט צו צו זעטיקן ביי דער סעודה, וואָס דאָס לעבן שונקט אונדן מיט שפע, נישט די מענטשן זענען צו פיל און נישט די שפייזן זענען צו ווייניק, ווען מיר אלע וואלטן געוואוסט מקיים צו זיין די מצוה פון צדקה פון ווידערגעפונען דעם געזעלשאַפּטלעכן גלייכעוויכט, פון א מער יושרדיקער וועלט און בכּו א גליקלעכערע.

לאמיר זען, ליבע ברידער און שוועסטער, באַגעגענען דאָס נייע יאר מיטן פולן גלויבן אין דער צוקונפּט, אין אונדזער היימלאַנד, די סאציאליסטישע רעפובליק רומעניע, האָבן מיר די פולשטענדיקע מעגלעכקייט צו זיין יירו, צו תשובה, זיך צוריקצוקערן צום מקור פון יהדות, דערנענדיק אונדזער שפראך און געשיכטע, אידענטיפיצירנדיק מיטן רבנו של עולם, צו טון תפלה אין די כתי נוסח אונדזערע עשען טובים אונדזערע טראדיציעס און מנהגים, מיר זאָלן ארויס'מיר זאָלן אַפּהייטן מצוות און מעשים געטונען מיר זיך ווידערגעפונען דעם פליכטן מיט די אַן ווייזן אונדזער אַמננה, אין סאַגלעלעכן לעבן, גלייכט אין רעכטן און פליכטן מיט די אַן דערע בירגער, באַטייליקן מיר זיך אין גרויסן וועקן פון צדקה, איינצושטעלן גערעכטיקייט און דער געזעלשאַפּט פון אונדזערע געגענט, צו בויען א וואָס מער אויפגעבליט לאַנד.

לאמיר זען גיין פארויס אויף דעם וועג פון ווירקן אין די הינט פונעם גוטן און השם יתברך זאָל איך בענושן, שטענדיק איך און אייערע פאמיליעס א גוט און גליקלעך יאר, איינבריינגענדיק איך אין ספר החיים טובים, אין בוד פונעם לעבן, בספר גאולה וישועה, אין זיך פון אויסלייזונג פאר אונדן און פאר דער גאנצער מענטשהייט, אמן.

ד"ר דוד משה רוזן

רב הכולל און פרעזידענט פון דער פעדעראציע פון די יידישע קהלות פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע

(סוף דף זייט 9)

צו די דיער

פון הערש לייב גאטליב (דער סיגעטער)

די קוואלן רוישן, די פיגל זינגען,
 די בלומען דופטן, די זון ווינקט מילד,
 אין גרינעם גראָו די שעפּטלעך שפּרינגען,
 אַך! ווי פּראַכטפול איז די זומער בילד.
 די פּאַעטן, זיי ווערן באלעבט,
 אין פעלד דאַרט, קניען זיי אנידער,
 א געטלעכקייט אויף זייער פנים שוועבט,
 זיי זינגען טיפע טיפע לידער.

זיי וועלט פארגעסן זיי אינגאנצן,
 זיי וואנדערן דארט אין בלומען רייך
 וואו ס'בלייען דארטן גאלדענע פאמערעאנצן,
 וואו ס'פליסט פון באלזאם, ים און טייך.

זיי זינגען און שלעפערן אונדז איין,
 זיי זינגען, מיר הלומען גאנץ געשמאק,
 אונדז דאכט זיך די וועלט איז גאנץ פיין,
 מיר ליגן אויפן פאנאטישן שטריוואק.

זיי זינגען — מיר שלאָפן,
 מיר שלאָפן — זיי שפילן,
 זיי שפילן — מיר האָפן,
 מיר טרויערן אין שטילן...

און שלאָפנדיק, ווערן פארגעסן
 אונדזער גרויסע שווערע פלאַג,
 אונזערע לעבנס, קאמפן און וואַגעלענישן,
 אונדזער פּינצטערע לאגע, פון צעלאָפּענע שאַפּן...

דיכטער! גענוג אייער פאנטאזירן,
 הערט אויף אין די לופטן ארום צו שוועבן,
 פראוואס אייך בעסער אינטערעסירן
 פון לידן, הונגער, אין יידישן לעבן...

לאָזט צו רוי רויזן, ליליע און איבעריקע
 בלומען,

די זינגענדיקע פיגל, די נאכטיגאלן,
 זאלן די בלומען דופטן, די פיגל שטילן, ברומען
 באזינגט אונדזער נויט און אירע
 פינצטערע קוואלן...

דיכטער! ווען די בלום פארלירט איר דופט
 איז אויך איבעריק, אייער זאָג און שרעקן!
 ס'וועט זי ווידער דערפרישן די קלאַרע מאַי-לוסט,
 זי וועט ווידער גלאַנצן און שמעקן...

אַבער מיר, וואָס מיר שלעפן שוין יאַרטוינט
 דעם וואַגן פון גלות און טרערן...
 דיכטער! ווער היילט אונדז, ווער העלט אונדז,
 וואו איז דער פּרילינג, דער מאי פון אונדזערע
 אלטע באַגערן?...

א גליקלעך געשעעניש

אין דער יידישער טראַדיציע איז אַ חתונה א גליקלעך געשעעניש נישט בלויז אין לעבן פונעם יונגן פּאַרל און זייערע משפּחות נאָר אויך פאַר דער גרויסער משפּחה פונעם ייִדישן קיבוץ, פון דער קהילה. מיט אוי פיל גרעסער איז די סמחה, ווען עס איז די קהילה, געוואקסן און דערציגן געוואָרן אין גליקלעך פון אונדזער אמונה און טראַדיציע. אָס דאָס האָט זיך בולט געזען אויך ביי דער געלעגנהייט פון ס'יוו-קידושין צווישן דער פּריליין ברינדזשע לייבאווישין און וואַלדימיר פּרידמאן, וואָס איז פּאַרעקומען אין בוקאַרעסטען קאָראַליטעטלפּ חוצאי דער 70 טעפּטעמבער דיי. פּאַרשטייט זיך, אז אזא צענעמאַניע האָט צוויי הוּפּט־פּעיסאָנאַטן — דעם חתן און די כלה. אין אָס דעם פּאַל זענען מיר אָבער גענויגט צו זאָגן אז די כלה איז די וואָס האָט געגעבן דעם רעליגיע און דעם גלאַנץ פאַר דער גליקלעכער געשעעניש. און דאָס דאַנק איר סעטיקייט אין ראַם פון דער קהלה העדושה, פון אָפּהייט זי טראַדיציע ברינדזשע לייבאוויש — צי פּשוטער און

תקע בשופר גדול לחרותנו

תחל שנת תשל"ה וברכותיה...

דער מאַטיוו פון דעם שיר איז א קבלה־שער, א סודותדיקער, היינט ניצנדיק א מאָדערנעם אויסדרוק, וואָלט מען געקענט זאָגן אז דער מאַטיוו איז א „סימבאָליסטישער“, ער איז גע- בויט אויף א פּסוק פון לעצטן קאָפּטל פון שיר־ השירים, אַחות לנו קטנה, א קליינע שוועסטער האָבן מיר... די מקובלים האָבן פּאַרטייטשט אן די „קליינע שוועסטער“ אין די כנסת ישראל, דער מחבר פון אָס דעם פּיוט איז גענאָגען אויפן זעלבליקן דרך, פּאַרגלייכנדיק די כנסת ישראל מיט א קליינער שוועסטער, אָבער ער האָט צוגעטראָסן אין פינטל דורך זיינע יובן סטראַפּעס, וועלכע האָבן אויסגעדרוקט קורץ און שאַרף די צרות פונעם גלות, יעדע פון אָס די סטראַפּעס האָט זיך געענדיקט מיט תּהלה שנה וקללותיה, זאָל זיך ענדיקן דאָס יאָר מיט אירע קללות, צום סוף, די אַכטע סטראַפּעס האָט אן אַפּטימיסטישן העפּי־ענד מיט תּהלה שנה ובר כותיה, זאָל זיך אַנהויבן א יאָר מיט ברכות... נו מילא, צרות האָבן קיין גליק נישט געפּעלט איז האָט מען יעדן ראש־השנה זיך געוואונען: זאָל זיך ענדיקן די קללות און ס'זאל זיך אַני הויבן די ברכות... נישט נאָר וויל אונדזער „צייטשריפט“ האָט אין אונטערשטל איר צוגעגעבן קיינס צום רעלי- גיעזן ייִדנטום, נאַר ס'האָט א ייִדישע פּובליקאציע פון סיי וועלכער טענדענץ זי זאָל נישט זיין, וועט נישט אַדורכלאָזן קיין ראש־השנה נומער, וואָס זאָל נישט ווידמען עטלעכע שורות דעם נייעם ייִדישן יאָר. מיט וואָס זענען זשע מיר אנדערשן מיט דעם וואָס א רעליגיעזע צייטשריפט האַלט ראש־השנה נישט נאָר פאַר א נייע־יאָר, נאָר אויך פאַר א יום־הידין, ווען מע קוקט איבער די מעשים טוב־ בים פון פאַרגאַנגענעם יאָר, מ'קוקט איבער די געשעענישן וואָס זענען אריבער איבערן קיבוץ אונדזערן בכלל און פאַר וואָס זאָל מען נישט אַנעקענען, אז צווישן די שורות, געבענען זיך אריין אויף א סוביעקטיוון אויפן, אויך די פּער- זעבלעכע שטימונג פונעם אַרטיקל־שרייבער, אויב ער האָט געהאַט סאַמע דערפאַלגן, צי חלילה אויך דורכפאַלן אין יאָר. וואָס געזעגנט זיך פון אונדז אָפּ.

אוי הגם מ'זאָגט אז דער וואָס ציטירט זיך אליין איז א סימן אז ער איז שוין נישט אויב שטאַרק יונג... וועל ער דאָר ציטירט פון מיר פּאַריאָדיק אַרטיקל, געשריבן לכבוד ראש־השנה „הלוואי ס'זאל זיין א געפּענטעם יאָר, מיט מער ברכות ווי דאָס פּאַרגייענדיקע יאָר. נאָר לאַמיר האַפּן אז ס'זאל נישט זיין חסיוסלום קיין אר- גערס דאָס קומענדיקע יאָר... ערשט איצט, איבערלייגענדיק אָס די שורות פיל איר ארויס פון צווישן די שורות, אז זיי זענען נישט צו פיל אַפּטימיסטיש געווען, פאַר וואָס? דאָס דאַרף דער אויטאָר נישט דערקלערן, לויט דער מאַר- דערינסטישער ליטעראַטור, איז דער אויטאָר נישט מחויב צו דערקלערן, אדרבה, טייל אויטאָר זאָגן אָפּן אז זיי שרייבן און דער לייענער זאָל עס זיי דערקלערן וואָס זיי האָבן דערפון פאַר- שטאַנען... אזוי וועל איר אויך נישט דער- קלערן פאַר וואָס ס'איז נישט געווען זייער אַפּטימיסטיש,

דאָס אַמאָל אָבער, פונעם זעלבליקן נישט ארויס־ געזאָגטן מאַטיוו, פילט זיך א בחסון, אן אַפּטי- מיסטישער, אז דאָס קומענדיקע יאָר וועט געוויס זיין מיט פיל מער ברכות ווי דאָס פּאַרגייענדיקע קע יאָר, תּהלה שנה...

איז לאַמיר זשע זיך ווינטשן: תּהלה שנה! — זאָל זיך אַנהויבן א יאָר מיט סאַמע ברכות און שלום!

לכל קוראינו אנו מאחלים:

לשנה טובה
תכתבו
ותחתמו!

זאת תן זעריה

ליקויים מעובנו של הזב הגאון ר' אברהם ארי' רוזן זצ"ל

הוא דמא משום כבודו דר"ר אבא אחזי ע"ש (ועמ"ש בת ש' א' אות ה') וע"י שבת י"ט: באתרא דרב הוי כו' ע"ש לפי מ"ש ב"ב"ק ק"ו' דרב המנוגא תלמידי דרב הוי, וע' חוס' עירובין ס"ג דתרי רב המנוגא הוי חד תלמידי הכר לר' חסדא וחד תלמיד של רב וע"י חוס' יבמות פ"ג וכתובות ג: ונתהדרין י"ג: ונבחים פ"ז: דרב המנוגא דשבת י"ט הוא תלמידי דרב ואף אם לא הוי חילוק על רב רבו מ"מ לא היה תולה האשם בהאי תלמידא על שוורה כר"ש כיון נפסקה הלכה ומה דשמת' רב המנוגא הוא רק משום דאתרי' דרב הוה, וע"י בתחלת ס' תשובות גאוני בהראי בהקדמת ש"ב הג' ר' יצחק שמשון הורוויץ אבדין טשערנאויץ שפעם א' היה באי קשה קשה בקצה ארץ גליציה רחוק מזאקלוא וה' ביאו השאלה לפני הגראי ז"ל ואמר להם בה"ל אתרא דרב הוא בארצכם שוכן הרב ר' הישש ותבאו אליו והוא יגיד לכם כי לו שייך הדבר ובאו אחר כך לזאקלוא ושאלו אותו הישש ותבאו אליו והוא יגיד לכם כי לו שייך הדבר ובאו אחר כך לזאקלוא ושאלו אותו הישש ותבאו אליו והוא יגיד לכם כי לו שייך הדבר וע"י חוס' מש"כ א"א"י הרא"ש בפ' הגמג' ש"י י"א.

ושותף שמוע בין אחיכם כתיב וע"י חוס' ס' ט"ז ס"ה מ"ש א"א"י יצ"א הרמ"א שאין להשיב בדרך א"כ וע"ש בפת"ש בשם א"א"י מהר"ם פדווא ודו"ט שבו"י ועמ"ש הרמ"א בתש"כ ג"ז תשובת הר"ר מנוח ז"ל בשם המרדכי וז"ל תקנת קהלות שהקן מוה"ר חיים מתוך ז"ל עם גדולי הדור כל רב שפסקו דין בלי שמיעת ב' בעה"ד רק כתיבא א' אצלו ויאמר תשמע דברי וכתוב הנזרוא בענין וכנה, הדין ההוא לא ידון עוד שום דין עכ"ל, וע"י שו"ת א"א"י מהר"ם לובלין ס' י' וז"ל כי אין מרדכי ומנהגי לכתוב שום פס"ד הנוגע לדיני משניות כי אם כראות טענות הצדדים לדין כאשר השרישו בזה מהרא"ש ז"ל כו' ע"ש.

ואם בארונים נפלג שלחבת היה א"א"י מהר"א מינץ וא"א"י ה"י פאלאק ר"ל מה שאירע ע"י שמיעת צד א' כמ"ש בש"י ח"ק דס"ה ובהדין ר"א ר"ע ע"ש ואלו"ב דאמת כן הוא שהורה לא נתייגה הלכות מסוקות (כבירושמי סנהדרין ר"ן פ"ד ה"ז ופס"ד פכ"א פסקא דערשת הדברות וכמ"ס פ"ט"ו ה"ה וה"ה ועמ"ש הרמ"א בתקנתא לורע"א אחר שביאר ה' חלקי הדינין ד"ה אינו ואין לדין לא לא מה שעי' ר"ו רואת ככ"ב ק"ל א' וכ"ה הרו"ן ונדה ה' וראיית הדין עלולה להקרב לזה או לזה ע"י נגיעה כל דהו וע"י חת"ו ב"ב ק"ה: ברב ענין דשר"י

תשובה ט'

כ"ע"ה ז"ך לבי' נחית בחסדך עם זו לפ"ק פה פאלטשען. בשפע ברכה לפ"ק יבורך כש"ב ויד"ג המופלג בתורה ביראה גבר חכם בעונו כו' השלם במעלותו במדות מו"ה אל"י ראו"באך שו"ב בק"י גוראמאר שלי"ט א.

ברגע זה קבלתי מכתבו ושאל ז"על דוד"ד ומפני הכבוד והאה"ב בה השתי להשיבו אם אמנם רבו סרדותי כידוע לו, אבל על עיקר שאלתו לא אוכל להשיב לו מפני ב' טעמים. חדא חזמתי שלא שלח לי מכתב מהרב ה"י האבדי"ק ש"ג שלא יוכל לה' תערב בזה והרשות נתונה לי לדון בזה באתרי', כי ידועים ד' הגמ' עירובין צ"ד והולין ג' ג' אתרי' דשמואל הוי' וכעין זה בכמ"ק, וע"י ירוש', פ"ב דכתובות ה"ג אל תספדוני בעיריות ובפי' ק"ש שם וע"י במד' חיות עה"פ רדפוני בתפוחים שחלקו כבוד לר' יודא שני' בן עיר כו' וע"י מד' איכה עה"פ סומאתה בשול"י יעול ושתבת באתרי' ועמ"ש א"א"י ודו"ט הרמ"א ז"ל סו"ס רמ"ה שאין להורות או"ה ולא לדרוש באתרא הדברי' וע"י נדה כו' דעולא לא חזא דמא באתרי' דר' יהודה אמר ומה ר"א דמרא דא"י הוא לא

והחזירנו בתשובה שלימה

מאת הרב יצחק מאיר מארילוס

הוא באמת גדול ורב, למה יסלה לו הקב"ה, ואין אדם היווע שחאיו מרובים עינו הכל בסדר, ברם הודיו הוא של אדם מודה ולא עווב, או שמפודה ולבו כל עמו שאינו כחון למה שאמר (סידור הרך ההיים) לפי זכרי חז"ל הליקוי הלזה הוא מסוס כרוני — מאוד, כבר כתיבו פעלו בפיהם ולא בלבם, דכתיב: ויסתווה בפייהם ובלשונית יכזבו לוי' (תהלים ע"ה ל"ו). ומה שאמר הקב"ה (דברים ה"ח): מי יתן והיה לבכם זה להם, הכוונה היתה שירבו אלה שאמרו בפייהם יהיו גם בלבבם, באופן שפיהם ולבם יהיו שונים (איכה רבה פ"ג — כ"ח). עלינו להכיר הליקוי השורר בינינו ולא להקטנו וכמו שפסקי"ד הא"י שיר מה שאמר דוד המלך תה' לים (כ"ה י"א). וסלחת לעונו כי רב הוא, הביטוי "כי רב הוא" אין לו הבנה באדם ההטא שאלו אומרים בוודיו. על הסא שהטאו לפניו בודיו פה, שלמאורה אם מתוודים, הרי הליקוי ברם הודיו הוא של אדם מודה ולא עווב, או שמפודה ולבו כל עמו שאינו כחון למה שאמר (סידור הרך ההיים) לפי זכרי חז"ל הליקוי הלזה הוא מסוס כרוני — מאוד, כבר כתיבו פעלו בפיהם ולא בלבם, דכתיב: ויסתווה בפייהם ובלשונית יכזבו לוי' (תהלים ע"ה ל"ו). ומה שאמר הקב"ה (דברים ה"ח): מי יתן והיה לבכם זה להם, הכוונה היתה שירבו אלה שאמרו בפייהם יהיו גם בלבבם, באופן שפיהם ולבם יהיו שונים (איכה רבה פ"ג — כ"ח). עלינו להכיר הליקוי השורר בינינו ולא להקטנו וכמו שפסקי"ד הא"י שיר מה שאמר דוד המלך תה' לים (כ"ה י"א). וסלחת לעונו כי רב הוא, הביטוי "כי רב הוא" אין לו הבנה באדם ההטא

שליחו של הקדוש ברוך הוא

מתא שמחה ו'י

כל שנה בערב יום הכפורים נוהג נחמן לבוא לדינתי ולבקש מפני שליחתי, בהתחלה לא ידעתי על מה הוא מבקש את שליחתי, אף הוא הסביר לי: **או"י חטאתי נגדך במשך השנה ולא ידעתי. יום הכפור רים אינו מכפר על עברה שבין אדם לתבור, ולכן מבקש אני שתסלח לי. אמרת שאני סולח לו, ובקשתי שנים הוא יסלח לי.** נחמן הוא יליד ירושלים, וידע לספר אגדות רבות על עיר הקדש, במוצאי יום הכפורים נוהגים אנו לאכול יחד, אחרי הארוחה מתחיל נחמן לספר, והנה אמת האגדות שלו:

פעם ביום הכפורים בא אדם וי' להתפלל בביית-הקדש אחר של החסידים בעיר העתיקה, הוא עמד במשך כל היום בפתח בית-הקדש, ולא יתיר את ראשו מתוך המזוזה. המתפללים לא ידעו מי הוא, וכאשר נקראה תפלת הנשעלה, מתרו אליו לבדוק אותו, אף הור נעלם; כאלו לא היה. והיה שה שליחו של הקדוש ברוך הוא, השומר על ירושלים ועל בניה, נזמר שכני הנזר את הספארי.

(תרגום הרומני בעברו 4)

ידיעות

תשעים שנה ל — "היאס"

מספר יהודים בארצות ה' ברית הניחו בשנת 1884 את היסוד לאגודה, שמטרתה הייתה לסייע את אחיהם מעבר לים ואשר רצונם להגר לא היבשת החדשה, בתנאים ה' הסטוריים מימים הש' ה', יותמה היתה בעלת ערך רב, היות ומספר המהגרים היה גדול. מיד אחרי יורם מ' האניה, המהגרים היו זקוקים קים ההדרה, לפי מוסרי וחמרי, כדי להסתגל בזמן הכי קצר לחברה ההחשדא.

פירסומים על הקהילות היהודיות ביוגוסלאביה

איגוד הקהילות היהודיות ביוגוסלאביה פירסם לא מזמן את הכרך השני של האלמנאך "בז'ורי" (הק' ב'ז), מוקדש במיוחד לבעיות הסטוריות. הכרך כולל ה' קדמה מאת הד"ר אבולטאב קארלבורג, נשיא האיגוד, יצא לאור גם 190 חודש תחת הכותרת, ב"ית הקהילות בטפליט". הכרך מהווה את תולדות בית הקברות הע' תיק; הוא מכיל הרבה צילור מים 700 מצבות בקירוב. פרנסה.

ההיסטוריון מיכאל גראנס מיצג בחיבורו האחרון, ה' יהודים כעולם הרומאי' את התפקיד שהיהודים קלאו אותו בעולם הרומאיים מימי הסמכיים עד ימי הקיסר קונטיסטנטין.

היהודים כעולם הרומאי

הפירסומים על הקהילות היהודיות ביוגוסלאביה

ההיסטוריון מיכאל גראנס מיצג בחיבורו האחרון, ה' יהודים כעולם הרומאי' את התפקיד שהיהודים קלאו אותו בעולם הרומאיים מימי הסמכיים עד ימי הקיסר קונטיסטנטין.